

Wat kunnen kinderen met spelmaterialen?

BRON: Expertisecentrum Kinderopvang, 2025

Mogelijk gemaakt met een projectsubsidie van Ministerie Sociale Zaken en Werkgelegenheid

Zijn er voldoende en geschikte spelmaterialen die passen bij de ontwikkelingsbehoeften van de kinderen in ouwe groep.

VOOR WIE

Pedagogisch coaches en pedagogisch professionals

DOEL

Inzicht krijgen in of er geschikte spelmaterialen zijn die passen bij de ontwikkelingsfasen van kinderen.

WAT

Checklist om te beoordelen of de aanwezige spelmaterialen aansluiten bij de behoeften en ontwikkelingsfase van de kinderen.

WERKWIJZE

Je loopt met elkaar de checklist door en vult hem in. De checklist is niet uitputtend, je kunt hem zelf uitbreiden. Wanneer de lijst ingevuld is, gebruik je hem om te bespreken welke ideeën en wensen er zijn om het spel materiaal in de groep aan te vullen of te veranderen.

GOED OM TE WETEN/INLEIDING

Als jonge kinderen spelen zijn ze vooral bezig de mogelijkheden en eigenschappen van de materialen die ze daarbij gebruiken te ontdekken en onderzoeken. Ze leren de eigenschappen van materialen kennen (zijn ze hard of zacht, licht of zwaar, groot of klein, wat kan je ermee doen). En ze ontdekken tegelijkertijd hun eigen (on)mogelijkheden om materialen te gebruiken. De baby die een kubus met zijn mond onderzoekt, kan als kruiper naar een kubustorentje kruipen en dat omgooien, en weer een tijdje later zelf zo'n torentje bouwen. Zo wordt spel steeds complexer en ontdekken kinderen steeds nieuwe mogelijkheden. Het is belangrijk om voor elke ontwikkelingsfase voldoende en uitdagend spel materiaal te bieden. Uitdagend betekent dat het materiaal kinderen uitnodigt om steeds een stapje verder te gaan. Voldoende betekent dat meerdere kinderen tegelijk met deze materialen aan de slag kunnen.

In de leeftijd tot vier jaar spelen kinderen nog vaak alleen of in de buurt van elkaar. Ze kijken naar elkaar en imiteren elkaars spel, of borduren daarop voort. Dan is 1 pop en een setje kleren in de huishoek onvoldoende.

In de schoolleeftijd wordt spel vaker samenspel, wat betekent dat er materialen nodig zijn om dat samenspel mogelijk te maken, zoals bordspelletjes en een voetbalspel.

Door uit te gaan van de gebruiksmogelijkheden van spelmaterialen (wat kan een kind hiermee), en vervolgens na te gaan of hiervoor voldoende spel materiaal aanwezig is, leert de pedagogisch professional om op een andere manier te kijken naar de beschikbare spelmaterialen. Daardoor ontdek je ook welke materialen ontbreken, en welke materialen misschien overbodig zijn.

Doel is inzicht te krijgen in het gebruik van spelmaterialen. Je begint niet met een lijst van spelmaterialen, maar juist aan de andere kant: met een lijst van wat kinderen kunnen doen met spelmaterialen. Vervolgens ga je met

elkaar kijken welke materialen daarbij passen. Zo kan je controleren of het materiaal geschikt en voldoende is om een gevarieerd spelaanbod te bieden. Gebruik de inleiding hierboven om dat kort toe te lichten.

Het is het handigst om het invullen van de lijst in een groeps- of speelruimte te doen. Je hebt dan zicht op de materialen die er zijn. Het voorkomt dat je sommige materialen vergeet, en je kunt meteen bekijken of jullie vinden dat er voldoende en gevarieerde spelmaterialen aanwezig zijn.

1. Je gaat met elkaar onderstaande lijst invullen:
 - In de linkerkolom 'kinderen kunnen met materialen' staan voorbeelden van wat kinderen doen. Dit varieert van eenvoudige handelingen: rollen, rijden, kneden, tot meer complexe activiteiten, zoals samenstellen en combineren om iets creatiefs te maken. Bij elke handeling staan een paar voorbeelden van materialen benoemd die daarbij gebruikt worden. Loop de lijst door en ga na of er nog meer handelingen zijn die in je groep voorkomen. Vul de lijst zonedig aan.
 - In de kolom daarnaast 'welke materialen zijn aanwezig' vul je steeds in welke materialen de kinderen in jouw groep daarvoor kunnen gebruiken. Dat kan per leeftijdsgroep verschillen: voor construeren zal je in de bso-groep andere materialen gebruiken dan in een dreumesgroep.
 - Vervolgens vink je aan of je vindt dat er voldoende of onvoldoende materialen voor de betreffende activiteit beschikbaar zijn. Het kan ook zijn dat er voldoende materialen zijn, maar dat ze niet echt geschikt zijn voor de leeftijdsgroep of ontwikkelingsfase van de kinderen. Ook dan vink je 'onvoldoende' aan.
2. Hierna bespreek je de resultaten met elkaar. Daar waar je 'onvoldoende' hebt ingevuld, bespreek je welke acties je gaat ondernemen. Andere materialen aanschaffen, materialen verwijderen / vervangen?
3. Bespreek ook of er misschien materialen in de groep zijn die nooit gebruikt worden, en hoe dat komt:
 - Staan ze op een plek die de kinderen niet kunnen bereiken of zien?
 - Kunnen kinderen er niets / weinig mee, bijvoorbeeld niet passend bij de ontwikkelingsfase?
 - Zijn ze stuk of niet aantrekkelijk?Bespreek wat je met deze materialen gaat doen: zichtbaar neerzetten, combineren met iets anders, weghalen...

→ Checklist

Kinderen kunnen met materialen...	Welke materialen zijn aanwezig	Voldoende	Onvoldoende
Motorische ontwikkeling			
Rollen (bal, schijven...)			
Rijden (autootje, duwkar...)			
Klimmen (podium , kruipheuvel...)			
Zintuigelijke ontwikkeling			
Geluidmaken (rammelaar, muziek-instrument...)			
Voelen (harde en zachte materialen, vlak en oneffen.....)			
Kneden, knijpen (klei, zachte bal, knuffel...)			
Kijken, zien (spiegel, wanddecoratie...)			
Creatieve ontwikkeling			
Combineren om iets creatiefs te maken (verf, potloden, papier.....)			
Vormen maken (zand, klei, karton...)			
Doen alsof (verkleedkleden, doeken, schmink...)			

Kinderen kunnen met materialen...	Welke materialen zijn aanwezig	Voldoende	Onvoldoende
Fantaseren (dieren, poppen, pannen...)			
Cognitieve ontwikkeling			
Stapelen (blokken, bekers...)			
Samenstellen (puzzel, treinbaan...)			
Lezen, plaatjes bekijken (boek, tijdschrift...)			
Samenwerken (bordspellen, bouwwerk maken...)			
Verstoppen (tentje, tunnel...)			
Ordenen, sorteren, vergelijken (loose parts, open materialen...)			
Experimenteren (water, bakjes, weegschaal...)			
Construeren (lego, bouwblokken...)			
<i>Vul aan:</i>			